

VÁLASZTÁSI RENDSZEREK, VÁLASZTÁSI ALAPELVEK

2017. május 18.

ELŐADÁSVÁZLAT

1. A választási rendszer fogalma

- a képviseleti szervek létrehozásának módja
- választási rendszer elemei:
  - választási formula (többségi/arányos/vegyes)
  - szavazás formája (egy/többszavazatos; jelölt/lista)
  - választókerületi magnitúdó (hány képviselőt választanak egy kerületben)

2. Választási rendszerekkel szembeni alkotmányos követelmények

- államoknak széles mérlegelési joga van
- de! korlát:
  - választójog mint alapjog
  - választási alapelvek

3. Választási rendszer történeti típusai

- XIX. század: többségi rendszerek
- XX. század: arányos rendszerek
- XXI. század: vegyes rendszerek

I. Többségi rendszerek

- Tiszta formájukban ma már nem nagyon alkalmazzák.
- Gyakoribb: vegyes választási rendszer többféle formulát alkalmaz, ezek egyike többségi.

Fajtái

A) relatív többségi rendszer

- legrégebben létező formula – de! XX. századtól kezdve már csak egyes Westminster-típusú demokráciák alkalmazzák
- jelöltekre kell szavazni
- az győz, aki a legtöbb szavazatot kapja
- egyéni választókerületekben vagy listás szisztémában

B) abszolút többségi rendszer

- mandátumot az a képviselő kap, aki a szavazatok több mint a felét megszerzi
- sehol sem működik tiszta formában, csak más formával együtt.
- két fordulót igényel – a második fordulóra jutó jelöltek számát valamilyen módon csökkentik

II. Arányos rendszerek

- bármely párt mandátumarányának meg kell egyeznie az elnyert szavazatok arányával
- többmandátumos választókerületeket igényelnek

- pártok állítanak listákat, pártokra szavaz a választópolgár
- a listák a leadott szavazatok arányában, egy matematikai formula alapján kapnak mandátumot
- minél nagyobb a körzeti magnitúdó, annál arányosabb a rendszer
- választási küszöb
- zárt és preferenciás lista

III. Vegyes rendszerek

- Egyesítik a többségi és az arányos rendszerek sajátosságait.
- Két típusa:
  - Kompenzációs választási rendszerek: az arányos elemnek kompenzációs funkciója van.
  - „Árokrendszer”: a két rendszer nem hat ki egymásra, párhuzamosan működik.

4. Választási alapelvek

- Európa Tanács Velencei Bizottságának 190/2002. számú véleménye – Code of Good Practice in Electoral Matters
- Európa választási örökségének öt alapelve:
  1. választójog általánossága
  2. választójog egyenlősége
  3. szabad választás
  4. titkos szavazás
  5. közvetlen szavazás

I. Választójog általánossága

- általános választójog a főszabály, csak kevés kivétel:
  - életkor
  - állampolgárság
  - lakóhely
  - megfosztás bírói döntés alapján
- választói névjegyzék
- jelöltek indulása és bejelentése

II. Választójog egyenlősége

- egyenlő számú választójog
- egyenlő súlyú választójog
- jelöltek esélyegyenlősége
- egyenlőség és nemzetiségek
- egyenlőség és a nemek egyenjogúsága

III. Szabad választás

- a választópolgárok szabadsága a szabad véleményalkotásra
  - média semlegessége
  - választási szervek kötelezettsége
  - szankciók

- a választópolgárok szabadsága a szabad véleménynyilvánításra

IV. Titkos szavazás

- személyes szavazás
- névjegyzék titkossága
- szankciók

V. Közvetlen szavazás

- közvetlenül kell megválasztani
  - a nemzeti parlament legalább egy kamaráját
  - a regionális jogalkotó szerveket
  - a helyi önkormányzatokat

VI. „Ésszerű időközönként tartott választások”

- max. 5 év

VII. Az elveket megvalósító feltételek

- alapvető jogok garantálása
- megfelelő szabályozási szint és a választási törvények stabilitása
- eljárási garanciák
  - független választási szervek
  - választási megfigyelés
  - választási jogorvoslat

KULCSFOGALMAK

választási rendszer • többségi választási rendszer • arányos választási rendszer • vegyes választási rendszer • választókerület • zárt és preferenciális lista • választási küszöb • választási alapelvek • szabad választás • általános választójog • egyenlő választójog • közvetlen szavazás • titkos szavazás • ésszerű időközönként tartott választások